

 Statped

Å LEVE MED DLD

UTVIKLINGSMESSIG SPRÅKFORSTYRRELSE

Informasjonsheftet er oversatt og
tilpasset til norsk fra det svenske heftet
«Leva med DLD/språkstörning» (2019).
ISBN: 978-91-981483-6-7

© Afasiförbundet i Sverige
www.afasi.se

Statped takker for godt samarbeid med
det svenske Afasiförbundet og forfatter
Anna Eva Hallin.

ISBN 978-82-323-0145-4

Foto: Colourbox

Foto forside: Stockbilder

Statped 2024

Utviklingsmessig språkforstyrrelse – DLD

Dette informasjonsheftet handler om utviklingsmessig språkforstyrrelse (DLD). DLD er den engelske forkortelsen og står for Developmental Language Disorder.

DLD innebærer at en person strever med å lære og bruke sitt eller sine førstespråk/morsmål like lett som sine jevnaldrende. Det finnes ingen nøyaktig forklaring på hva utviklingsmessig språkforstyrrelse skyldes, men vi vet at DLD har en arvelig komponent.

7–8 prosent av alle barn, ungdom og voksne har DLD. Hos skolebarn og voksne er det vanlig å ha DLD samtidig som man har dysleksi og/eller ADHD.

Hos rundt ytterligere 2 prosent opptrer språkforstyrrelser samtidig med for eksempel autisme, nedsatt hørsel eller intellektuell funksjonsnedsettelse. Disse funksjonsnedsettelsene påvirker i seg selv språkinnlæring og bruk av språket. Språkforstyrrelsen defineres derfor ikke som utviklingsmessig.

Til tross for at DLD opptrer såpass hyppig, er det en forholdsvis ukjent funksjonsnedsettelse, og det er behov for mer kunnskap om DLD både i barnehage, skole og ellers i samfunnet.

Informasjonsheftet gir foresatte og andre rundt barn, ungdom eller voksne med DLD informasjon om hva en utviklingsmessig språkforstyrrelse er, hvordan språkforstyrrelsen kan endre seg over tid, og hvordan tilrettelegging i barnehage, skole og samfunnet for øvrig kan være utformet

Fakta om DLD

- **DLD er en medfødt vanske** med å lære seg og å bruke sitt eller sine førstespråk/morsmål. DLD påvirker også innlæring av andrespråk negativt. Vansker med språk har ofte sosiale og psykiske konsekvenser.
- **DLD er den engelske forkortelsen for utviklingsmessig språkforstyrrelse** og står for Developmental Language Disorder.
- **Ved mistanke om DLD** kan det være hensiktsmessig for foresatte å kontakte PPT i samarbeid med barnehagen/skolen.
- **DLD påvirker kommunikasjonsevnen:** sammenlignet med jevnaldrende kan personer med DLD ha vanskelig for å forstå, snakke, lese og skrive.
- **DLD trenger ikke å høres på talen.** Mange personer med DLD har ikke uttalevansker, men har likevel store vansker med å forstå og bruke språk.
- **DLD opptrer hos om lag to barn** i hver klasse og er omtrent like vanlig hos gutter som hos jenter. Alvorlig utviklingsmessig språkforstyrrelse innebærer svært store vansker med språk og opptrer hos 1–2 prosent av befolkningen.
- **DLD opptrer alltid på alle språk** en person anvender. Barn med DLD kan lære flere språk, da flerspråklighet i seg selv ikke påvirker språkutviklingen negativt.

- **DLD sier ingenting** om hvor smart en person er. Personer med DLD kan både ha høy intelligens (IQ) og lavere intelligens (IQ).
- **DLD opptrer forskjellig** hos ulike personer og endrer seg over tid. En utviklingsmessig språkforstyrrelse ved 5-6-årsalderen vil vedvare hele livet, selv om språket fortsetter å utvikle seg.
- **DLD er ofte arvelig.** Mange med DLD har slektninger som har vansker med språk, lese- og skrivevansker, konsentrasjonsvansker eller autismespekterforstyrrelser.
- **DLD kan føre til** spørsmål knyttet til konsentrasjon, hukommelse, evne til å få venner, lese- og skriveferdigheter og læring. Noen ganger er det nettopp disse utfordringene som er synlige og omgivelsene forstår ikke at det egentlig handler om en utviklingsmessig språkforstyrrelse.
- **DLD er ikke det samme** som dysleksi eller ADHD. DLD og autismespekterforstyrrelse er heller ikke det samme. Disse funksjonsnedsettelsene kan imidlertid opptre sammen med en språkforstyrrelse.
- **Eldre barn, ungdommer og voksne** med DLD mestrer ofte hverdagssamtalen, men får det vanskelig når ord og grammatikk blir mer komplisert, for eksempel i skolen og ved lesing og skriving. Noen ganger forveksles dette med konsentrasjonsvansker, motvilje eller latskap – men det skyldes DLD.

- **Et godt språkmiljø** i barnehage, grunnskole og videregående skole er viktig for at barn og unge med DLD skal mestre skolen. Visuell støtte og å kunne øve på ord, muntlig fortelling, lesing og skriving er viktig.
- **Mange voksne med DLD** klarer seg fint i samfunnet og studerer, har jobb, venner og familie. Likevel kan det fortsatt være utfordrende med visse typer informasjon eller i kommunikasjon med for eksempel kollegaer. Forskning viser at støtte og tilrettelegging gjennom barne- og ungdomsårene er viktig.
- **Voksne med alvorlig DLD** trenger ofte vedvarende støtte for å kunne forstå og delta i samfunnslivet. Det kan for eksempel være behov for tilrettelegging på arbeidsplassen. Det kan også være nødvendig å ha med seg noen som kan forklare, ta notater og sørge for at alle spørsmål blir stilt, i møte med det offentlige eller ved legebesøk.
- **Alle barn, unge og voksne** med DLD trenger forståelse fra omgivelsene.

Omtrent to elever i hver klasse har utviklingsmessig språkforstyrrelse/DLD.

En vanlig funksjonsnedsettelse med store konsekvenser

Utviklingsmessig språkforstyrrelse/DLD er en forholdsvis vanlig funksjonsnedsettelse, og forekommer hos rundt to elever i hver klasse. Dette innebærer at en person ikke lærer sitt eller sine førstespråk/morsmål like raskt og enkelt som sine jevnaldrende.

DLD er omtrent like vanlig hos jenter som hos gutter og vedvarer hele livet.

For en person med DLD kan det kreve mye energi og kraft å finne ord, formulere en setning eller å kunne fortelle en historie. Det kan være vanskelig å forstå og tolke ordstrømmen fra andre som snakker. Det kan også være vanskelig å forstå tekster man leser. For personer uten DLD skjer dette som regel automatisk.

Språk benyttes hele tiden og DLD kan derfor påvirke hele tilværelsen. Det kan være vanskelig å forstå muntlig og skriftlig informasjon, uttrykke følelser, tanker og meninger og å knytte relasjoner.

Mange personer med DLD sliter psykisk som følge av sin språkforstyrrelse, spesielt dersom de ikke får riktig oppfølging.

Utviklingsmessig språkforstyrrelse/DLD oppdages noen ganger sent

Utviklingsmessig språkforstyrrelse/DLD er en medfødt funksjonsnedsettelse og kan være arvelig. DLD går ikke over med tiden, men endrer seg over tid.

DLD kan merkes hos små barn fra omtrent to års alder, men oppdages ofte senere, etter hvert som de språklige kravene øker. En språkforstyrrelse kan for eksempel oppdages:

- **Når de første ordene** ikke kommer som forventet.
- **Når barnet ligger langt etter** jevnaldrende i å sette sammen ord til setninger.
- **Ved skolestart**, når barnet skal begynne å lese og skrive og forventes å kunne fortelle noe sammenhengende.
- **På mellomtrinnet**, når barnet må lese og forstå lengre og vanskeligere tekster og presentasjoner og begynne å skrive mer selvstendig.
- **På ungdomsskolen eller videregående skole**, når en både skal forstå og uttrykke seg med et betydelig mer avansert språk.

En utviklingsmessig språkforstyrrelse påvirker læring i alle skolefag.

DLD i ulike aldre

Betegnelsen utviklingsmessig språkforstyrrelse/DLD brukes ikke om små barn. Ettersom noen barn trenger lengre tid for å utvikle språk, og tar igjen jevnaldrende ved 3-4 års alder, omtaler man ikke slike vansker som DLD.

Når et barn er 5-6 år og fortsatt har store vansker med språket sammenlignet med jevnaldrende, viser forskning at noen av disse vanskene vil vedvare hele livet. Da kan det dreie seg om en språkforstyrrelse.

Dersom et barn har hatt forsinket tale- og språkutvikling eller vansker med språk som liten, øker risikoen for senere lese- og skrivevansker.

Det er viktig å huske på at språket utvikler seg selv om man har DLD. Språkforstyrrelsen endrer seg med årene og arter seg ulikt når en person er 5 år, 10 år, 15 år, 35 år eller 60 år.

Utviklingsmessig språkforstyrrelse/DLD påvirker ulike deler av språket

Språket består av flere deler som aktiveres samtidig når vi snakker og forstår:

- **Fonologi** – språkets lydsystem og uttale.
- **Grammatikk og oppbygging av tekst** – regler for hvordan vi setter sammen ord, endelser, setninger og tekst.
- **Semantikk** – hva ord, endelser og setninger betyr.
- **Pragmatikk** – språkets sosiale regler.

Andre ferdigheter som er viktige for kommunikasjon er **språklig minne** og **planleggingsevne**.

Det varierer hvilke deler av språket som er vanskeligst for en person med DLD. Ikke alle med DLD har problemer med uttale. **Derfor er det ikke alltid mulig å høre at en person har DLD.**

I skolealder lærer man å lese og skrive. Skriftspråket stiller høyere krav til for eksempel ordforråd og grammatiske ferdigheter, og etter hvert blir eleven presentert for ulike typer tekster som både skal lyttes til og leses. I tillegg stilles det høyere krav til planleggingsevne og arbeidsminne.

Språket som brukes i skolen er derfor ofte spesielt utfordrende når man har DLD.

Kjønnsforskjeller ved DLD

En stor befolkningsstudie fra England viser at omtrent like mange jenter som gutter har utviklingsmessig språkforstyrrelse/DLD. Det er imidlertid fortsatt flere gutter som henvises til Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) for språkutredning.

Forskning på andre relaterte funksjonsnedsettelse som ADHD og autisme, viser at jenter oftere skjuler eller dekker over ulike vansker enn hva gutter gjør. Som gruppe er jenter mindre utagerende enn gutter.

Hos jenter er DLD ofte en skjult vanske. Dette kan føre til at vansken oppdages senere eller ikke i det hele tatt. Det er viktig å være klar over dette.

DLD og flerspråklighet

Det at et barn får høre og tilegne seg to eller flere språk, er ikke årsak til utviklingsmessig språkforstyrrelse/DLD.

DLD påvirker imidlertid tilegnelse av alle barnets språk. Symptomer på DLD vil komme til uttrykk på de språk som barnet kan og benytter.

Språk har ulike lydsystemer, grammatiske og også sosiale regler. Derfor kan DLD arte seg ulikt på de forskjellige språkene. For eksempel trenger ikke barnet ha like tydelige grammatiske vansker på begge språk.

Ved utredning av DLD bør alle språkene som barnet benytter, kartlegges. Dersom utreder selv ikke mestrer barnets språk, kan intervju- eller spørreskjemaer til foreldre gi nyttig informasjon om språk som benyttes i familien. Det må vurderes om det er behov for tolk.

Det er viktig for barnets språkutvikling at det får høre mye og variert språk. Foreldre bør derfor snakke det språket de kan best med sitt barn. Det kan være mer forstyrrende for språkutviklingen om barnet får høre mange feil på ett språk, enn om det blir eksponert for flere språk.

For alle barn, både med og uten DLD, er det viktig å høre og å benytte språk aktivt for at ordforråd og grammatikk skal utvikles.

Foreldre bør snakke det språket de kan best med sitt barn.

Hvilke konsekvenser kan DLD medføre?

Uten riktig oppfølging kan utviklingsmessig språkforstyrrelse/DLD føre til flere negative konsekvenser. Dette kan igjen føre til at barn, unge og voksne vil slite i hverdagen.

- **Vansker med relasjoner:** Språk er viktig i lek, i samtale, for å oppklare misforståelser, for å argumentere, for å uttrykke følelser og meninger og for å forstå andre. For noen kan DLD bidra til at det blir vanskeligere å få venner, og kan for eksempel øke risikoen for å bli utsatt for mobbing og utenforskap. Det kan også påvirke hvordan en person håndterer relasjoner.

- **Lærevansker:** Språk er et viktig verktøy for å lære og formidle kunnskap. Det brukes for å forstå verden, for å resonnerer og for å se sammenhenger mellom ting man allerede kan og ny kunnskap. DLD kan føre til vansker med både det å lære- og å vise hva man kan.

- **Lese- og skrivevansker:** Mange med DLD har en langsom lese- og skriveutvikling, og det er økt risiko for dysleksi. Å forstå det man leser og å uttrykke seg skriftlig er nesten alltid en utfordring ved DLD. Skriftspråket er mer komplisert enn talespråket.

- **Noen opplever at de glemmer** mye og at de blir veldig slitne etter en hel dag i barnehage, skole eller på jobb. Noen ganger er det nettopp disse vanskene omgivelsene oppdager, uten at man forstår at det kan skyldes DLD.

Det kan være en udfordring at skrive og forstå det man leser når man har DLD.
Det er vanlig å ha DLD og dysleksi samtidig.

Finnes det ulike typer utviklingsmessige språkforstyrrelser?

Ny forskning viser at utviklingsmessig språkforstyrrelse/DLD ikke uten videre kan deles inn i ulike underkategorier. Det viktigste er beskrivelsen av hvordan språket fungerer for den enkelte.

Forskning viser at DLD endrer seg over tid. Forskjellene mellom personer med samme diagnose kan være store.

I den diagnosemanualen som brukes i Norge i dag (ICD-10), er språkforstyrrelser inndelt i flere underdiagnoser, som for eksempel:

F80 Spesifikke utviklingsforstyrrelser av tale og språk

F80.0 Spesifikk artikulasjonsforstyrrelse

F80.1 Ekspressiv språkforstyrrelse

F80.2 Impressiv språkforstyrrelse

F80.8 Andre spesifiserte utviklingsforstyrrelser av tale og språk

F80.9 Uspesifisert utviklingsforstyrrelse av tale og språk

Diagnosemanual ICD-11 er ikke oversatt til norsk, men finnes på engelsk. I ICD-11 er det beskrivelsen av hvordan språket fungerer for den enkelte som vurderes ved diagnostisering.

Ved mistanke om DLD er det behov for en grundig språkutredning. Dette kan barnehage/skole/foresatte be Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) om hjelp til. Fastlege kan henvise til spesialisthelsetjenesten.

Ved behov for mer kompetanse, kan PPT søke tjenester fra Statped.

Foresatte kan be om en sakkyndig vurdering fra PPT dersom de er bekymret for barnets språkutvikling. Dette gjøres som regel i samarbeid med barnehage eller skole. Hvis det vurderes at barnet kan ha behov for tilrettelegging utover det ordinære tilbudet, kan PPT utarbeide en sakkyndig vurdering etter samtykke fra foresatte.

Utviklingsmessig språkforstyrrelse/DLD og forstyrrelse knyttet til språklyder er ikke det samme

En person kan ha en forstyrrelse knyttet til språklyder uten å ha en utviklingsmessig språkforstyrrelse/DLD. Dette kalles for språklydsforstyrrelse, og er først og fremst vanlig i barnehage- og barneskolealder.

En **fonologisk språkforstyrrelse** kan være barnets primære utfordring, og regnes da som en forstyrrelse knyttet til språklyd.

Forstyrrelse knyttet til artikulasjon som lesing eller vansker med r-lyden er relativt vanlige. Dette forsvinner ofte av seg selv, eller kan avhjelpes gjennom trening med logoped.

En sjelden form for forstyrrelse knyttet til språklyder kalles **verbal dyspraksi**. Det er en motorisk forstyrrelse som gjør det vanskelig å automatisere bevegelsene som brukes til tale. Dyspraksi krever intensiv trening med logoped og vedvarer ofte gjennom skolealder.

En person kan også ha forstyrrelse knyttet til språklyder på grunn av medfødte tilstander, som for eksempel leppe-, kjeve-, ganespalte.

En forstyrrelse knyttet til språklyder kan alltid høres på uttalen.
DLD høres *ikke* alltid på uttalen.

Verken vansker med artikulasjon eller andre forstyrrelser knyttet til språklyder, regnes som DLD. Men – en person med DLD kan ha forstyrrelse knyttet til språklyd som en del av vanskebildet, for eksempel en fonologisk språkforstyrrelse.

Ved en språklydsforstyrrelse er det nødvendig å kartlegge alle deler av språket for å finne ut om det er flere områder som er berørt.

Utviklingsmessig språkforstyrrelse/DLD og dysleksi er ulike ting

Utviklingsmessig språkforstyrrelse/DLD skyldes en svikt i ulike deler av de språklige ferdighetene. Dette påvirker evnen til å forstå og uttrykke seg, både muntlig og skriftlig.

I skolealder er det vanlig at vanskene blir mest synlige i lese- og skriveoppgaver, der de språklige kravene er høyere.

Dysleksi påvirker evnen til å lese ord riktig og raskt (avkodning), samt evnen til å stave. Dette kan påvirke evnen til å forstå og uttrykke seg skriftlig.

Elever med DLD og elever med dysleksi trenger til dels ulik type hjelp, som for eksempel bruk av lydbøker, talesyntese og programvare for lese- og skrivestøtte. For en elev med dysleksi er det ofte til stor hjelp å kunne lytte til en tekst i stedet for å lese den. Dette er ikke nødvendigvis nok for en elev med DLD, ettersom DLD innebærer at det er vanskelig å forstå selve språket og innholdet i teksten. Selv om teksten leses opp, er ordene og uttrykkene de samme som når man leser selv. **Ofte er opplesingstempoet for raskt** til at personer med DLD får tid til å bearbeide og forstå det de hører.

Det er vanlig å ha DLD og dysleksi samtidig. Dysleksi diagnostiseres først etter at eleven har fått grunnleggende lese- og skriveopplæring.

For den som har dysleksi hjelper det å lytte i stedet for å lese.
For den som har DLD kan ordene og grammatikken i teksten være for vanskelig selv
når man lytter.

Utvikle barnets språk hjemme

En språkutredning eller en sakkyndig vurdering fra Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) inneholder anbefalinger om tiltak som kan støtte barnets læring og utvikling. For barnehage- og grunnskolebarn kan noen av anbefalingene være:

- **Finn mange muligheter** til å bruke språket sammen i hverdagen og oppmuntre til kommunikasjon.
- **Sett ord på alt dere gjør sammen** og gjenta de samme ordene i mange forskjellige sammenhenger. Gi visuell støtte. Å ha bilder til ordene kan være til hjelp i læringen.
- **Bruk tegn-til-tale (TTT)**. Å bruke tegn til nøkkelord samtidig med talespråket styrker ordinnlæring, delt oppmerksomhet og kommunikasjon.
- **Gjenta det barnet sier**, men utvid korte setninger til litt lengre og mer korrekte setninger for å bekrefte at du har forstått det barnet sier. Dette gjør at du blir en god modell for barnet. Hvis barnet for eksempel sier «Bi jø», kan den voksne si «Ja! Bilen er rød.»
- **Les mange bøker høyt sammen**, gjerne daglig.
- **Snakk om ord og forklar** ord når du leser høyt og når dere snakker sammen.

- **Øv på å fortelle ting dere har vært med på sammen** ved hjelp av fotografier, videosnutter og bilder, eller gjenfortell eventyr som barnet kjenner mens dere ser på bildene. Øv på å fortelle det samme mange ganger.

Tilrettelegging i barnehagen og kontakt med PPT

Personalet i barnehagen må ha kunnskap om utviklingsmessig språkforstyrrelse/DLD og bør følge de samme rådene som blir gitt til hjemmet. Her er flere eksempler på tiltak for å øke den språklige tilgjengeligheten i barnehagens læringsmiljø.

- **Støtt barnet i lek**, konfliktløsning og sosiale relasjoner med andre barn. Det kan være en fare for at barn med DLD blir holdt utenfor leken. Barn med DLD kan reagere med fortvilelse, frustrasjon eller sinne når det ikke forstår eller blir forstått. De velger derfor ofte å leke med yngre barn.
- **Øk struktur og klarhet**. Tydelige beskjeder og ulike typer visuell støtte er viktig for at barn med DLD skal kunne delta i barnehagens hverdag på samme premisser som andre barn.
- **Arbeid strukturert** med språklig bevissthet. Dette inkluderer for eksempel å snakke mye om språk og ord, leke med ord og setninger, samt lytte etter hvilke- og hvor mange lyder som er i forskjellige ord. Dette er grunnleggende for barnets lese- og skriveutvikling.

Generelle munnmotoriske øvelser som å blåse, lage grimaser, eller strekke ut tungen hjelper ikke på språk- eller taleutviklingen ved DLD. Det var vanlig å gi råd om dette tidligere, men det støttes ikke av nyere forskning.

Dersom man ber om en sakkyndig vurdering fra PPT, vil PPT bistå barnehagen/skolen med å gjennomføre en språkutredning. PPT kan vurdere om barnet har behov for logoped eller spesialpedagogiske ressurser i tillegg til det ordinære barnehage- eller skoletilbudet. Barnehage og skole kan be om veiledning fra PPT. Ved behov for mer kompetanse kan PPT søke om individ- eller systemrettede tjenester fra Statped.

Et godt samarbeid med barnehage/skole og oppfølging hjemme er en viktig del av tiltaket rundt barnet.

Tilrettelegging i grunnskole og videregående skole

I grunnskole og videregående skole har elever med utviklingsmessig språkforstyrrelse/DLD behov for støtte på mange områder og i alle fag. Språket er en viktig del av læring, formidling av kunnskap og sosial utvikling.

Det er en stor fordel om spesialpedagoger og ressurspedagoger kan samarbeide med kontakt- og faglærere for å gjøre læringsmiljøet språklig tilgjengelig.

Husk at selv ungdomsskoleelever og elever i videregående skole med DLD trenger et godt språkmiljø. Behovet for blant annet forforståelse, visuell støtte, og tilpasset undervisning forsvinner ikke med alderen.

Strukturert leseopplæring (lyderingsmetoden) og tilpasset språkutviklende undervisning i for eksempel begrepsforståelse og ordforråd, skriving i ulike sjangre og leseforståelsesstrategier er viktig i alle aldre.

Her er eksempler på tiltak:

- **Gi forforståelse** når nye temaer presenteres, gjerne på andre måter enn gjennom tale- og skriftspråk, for eksempel gjennom filmer, bilder og praktiske øvelser/eksperimenter.

- **Visuell støtte til talt språk** for å gi tid til språklig bearbeiding og støtte til forståelse og arbeidsminne.
 - **Eksperimenter, korte filmer**, fotografi og illustrasjoner.
 - **Korte skriftlige instruksjoner** og sammendrag, suppler gjerne med symboler/bilder.
 - **Tankekart og diagrammer** som viser sammenhenger mellom fakta, ideer og begreper.
 - **Sjekkliste og støttestrukturer** for planlegging og gjennomføring.
 - **Tydelige og oversiktlige tekstoppsett** hvor overskrifter guider gjennom innholdet og det viktigste kommer først.

- **Begrens mengde** informasjon som kommer samtidig, gjenta og legg vekt på sentral informasjon i muntlige gjennomganger.

- **Gi mer tid** til muntlige og skriftlige oppgaver. Begrens antall oppgaver.

- **Gi mulighet for alternative** måter å vise fram kunnskap på og gi mer tid til presentasjoner og prøver.

- **Gi muligheter for hyppige pauser** – det kan være slitsomt å ha DLD.

- **Skap et rolig miljø**, minimer støy/distraksjoner. Akustikk, lydmiljø og lydutjevning er viktig. Eksempelvis kan skillevegger, øreklokker, lydabsorberende overflater og trådløse mikrofoner brukes.

- **Lag tydelig struktur**, for eksempel felles undervisningsstrukturer og rutiner. Skolemateriell og planer kan for eksempel være fargekodet. Skolemateriellet bør ligge i en hylle eller i et skap i nærheten av elevene for å skape et roligere miljø.
- **Begrens mengden lekser.** Elever med DLD er vanligvis veldig slitne etter en dag på skolen. Kvelder, helger og helligdager er nødvendig for restitusjon.
- **Det er viktig** å gi beskjed om lekser og prøver i god tid, slik at eleven kan få hjelp til å forberede seg av foresatte eller ansatte på skolen.

Mange elever med DLD har behov for spesiell tilrettelegging innenfor ulike deler av språk- lese- og skriveferdigheter. Det kan for eksempel være intensiv leseopplæring, målrettet språkopplæring og uttaletrening.

Statped

Statped er den statlige spesialpedagogiske tjenesten for kommuner og fylkeskommuner.

Statpeds samfunnsmandat er å bidra til at barn, unge og voksne med særskilte opplæringsbehov får mulighet til å være aktive deltakere i utdanning, arbeid og samfunnsliv.

Statped er et fagdirektorat underlagt Kunnskapsdepartementet. Statped skal levere gode tjenester innen spesialpedagogikk, tegnspråkopplæring og læremiddelutvikling, til kommuner og fylkeskommuner over hele landet.

Statpeds nærmeste samarbeidsparter er Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT). PPT er sakkyndig instans for vurdering om retten til spesialpedagogisk hjelp eller individuelt tilrettelagt opplæring. Statped bistår PPT i særlig krevende saker etter behov.

Litteraturliste

Bruce, B. Sventelius, E. Ivarsson, U. Svensson, A-K. (2016) **Språklig sårbarhet i förskola och skola: barnet, språket och pedagogiken.** Lund: Studentlitteratur.

Gillberg, C. (2018) **ESSENCE: om ADHD, autism och andra utvecklingsavvikelser.** Stockholm: Natur & Kultur.

Hallin, AE. (2019). **Förstå och arbeta med språkstörning.** Stockholm: Natur & Kultur.

Kristoffersen, K. E., Rygvold, A.-L., Klem, M., Valand, S. B., Asbjørnsen, A. E. & Næss, K.-A. B. (2021). **Terminologi for vansker med språk hos barn og unge – en konsensusstudie.** *Norsk Tidsskrift for Logopedi*, 3.

Nettelblatt, U. & Salameh, E. (2007). **Språkutveckling och språkstörning hos barn. Del 1, Fonologi, grammatik, lexikon.** Lund: Studentlitteratur.

Nettelblatt, U. & Salameh, E. (2013). **Språkutveckling och språkstörning hos barn. Del 2. Pragmatik – teorier, utveckling och svårigheter.** Lund: Studentlitteratur

Salameh, E. & Nettelblatt, U. (2018). **Språkutveckling och språkstörningar hos barn. Del 3. Flerspråkighet – utveckling och svårigheter.** Lund: Studentlitteratur

Sjöberg, M. (reviderad 2014) **Ibland låtsas jag att jag förstår – en bok om elever med språkstörning.**

Afasiförbundet/Talknuten och DHB

SPSM. (2018). **Att arbeta med språkstörning i förskola och skola.** Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Torkildsen, J. & Morken, F. (2021). **Språkutvikling.** I C. K. Tamnes (Red.), **Nevrokognitiv utviklingspsykologi** (1. utg.). Oslo: Gyldendal.

Anbefalte ressurser

Statped

www.statped.no

Statped – om språkforstyrrelser

www.statped.no/sprakforstyrrelser

Språkløyper

www.sprakloyper.uis.no

Dysleksi Norge

www.dysleksinorge.no

SPSM – Specialpedagogiska skolmyndigheten (Sverige) – om *språkstörning*

www.spsm.se/funktionsnedsattningar/sprakstorning

RADLD – Raising Awareness of Developmental Language Disorder

www.radld.org

7-8 prosent av alle barn, ungdom og voksne har utviklingsmessig språkforstyrrelse/DLD.

Dette informasjonsheftet gir foresatte og øvrig nettverk rundt barn, ungdom og voksne med DLD informasjon om hva en utviklingsmessig språkforstyrrelse er.

Informasjonsheftet er oversatt og tilpasset til norsk fra det svenske heftet «Leva med DLD/språkstörning». Originalheftet ble utgitt av Afasiförbundet/Talknuten i Sverige i 2019.

ISBN 978-82-323-0145-4

    [statped.no](https://www.statped.no)